

Manuel Ortínez, un català d'Igualada que ha conegut tots els ressorts sensibles d'aquest país.

JORDI MOREHA

'Una vida entre burgesos', les memòries de Manuel Ortínez disseccionades a EL TEMPS

La vida després d'Ortínez

L'"assessor d'empreses" Manuel Ortínez ha escrit unes memòries, publicades per Edicions 62, en què repassa la seva intervenció en alguns dels episodis més transcendents de la política i de l'economia catalanes dels darrers quaranta anys. L'home-que-ho-sabia-tot ho conta gairebé tot.

Conseller del Consorci d'Industrials Cotoners, director del Banc de Bilbao a Catalunya, director de l'Institut Espanol de Moneda Extranjera, assessor de la banca privada suïssa, estret col·laborador de Josep Tarradellas i segon conseller de governació de la Generalitat provisional... El currículum de Manuel Ortínez –tots aquests càrrecs i una cultivada imatge d'estrateg a l'ombra– ha convertit, ja abans d'eixir al carrer, les 120 pàgines de *Una vida entre burgesos* en el llibre més esperat d'aquesta primavera agònica.

EL TEMPS us ofereix, escapçats i tros-sejats, alguns dels millors fragments d'unes memòries que no seran, malgrat les expectatives, cap bomba de rellotgeria. Hi ha –cal suposar-ho– informació reservada, o, si més no, informació que el lector intueix *apartada* en unes memòries curtes, massa curtes, que haurien de ser el preludi –tot i que no ho seran– d'aquell llibre sobre la burgesia que Manuel Ortínez

hauria volgut encomanar a Josep Pla. De moment, i potser per sempre, aquí en teniu un primer tast.

DINERS

Burgesia i destí: Sempre hi ha un moment o altre en què una burgesia es creu genial i un altre en què tot es perd.

Burgesia i catalanisme: La burgesia havia acceptat que el fenomen del catalanisme havia deixat d'existir. Hi havia uns vencedors que dictaminaven la desaparició de Catalunya i ella, la burgesia, formava part d'aquests vencedors.

Burgesia i límits: La capacitat d'adaptació de la burgesia catalana tenia, evidentment, una fonamentació considerable: la lluita contra el franquisme era d'una inutilitat absoluta.

Burgesia i ingenuïtat: Conec els retrets que gent com Gaziel han fet a la burgesia catalana de postguerra. "Els hereus de

Cambó van ser políticament estèrils i van dedicar-se només al guany fàcil" (...) Gaziel demanava un impossible: demanava a la gent que fos virtuosa, potser perquè ell era un rousseaunià. Suposar que l'home és bo de natural era i és una poderosa ximpleria.

Finances: En la meua dedicació al món de les grans finances vaig tenir durant molt de temps la mateixa sensació que ha de tenir la papallona amb la llum. No puc negar que aquell món va ser per a mi enormement atractiu. Vaig experimentar, al mateix temps, les inevitables dosis de repugnància, generades bàsicament per les experiències dels qui confonen diners i poder, una de les grans i malèfiques confusions del nostre temps. Tot plegat és possible que hagi contribuït a afermar el meu escepticisme, el meu cinisme, si es vol exagerar, que em fa un home desagradable en certs moments. No he pogut fer-ne més. En tot cas, la papallona ha

evitat cremar-se. No sé si ha estat un triomf.

VICIS

Bacanals: Una eufòria semblant, igualment violenta, vaig viure-la a Barcelona, a l'estiu de 1939, en un dinar que va fer-se al Palau Nacional de Montjuïc en honor dels ex-combatents. Certament, jo formava part de l'exèrcit vencedor, però no sé ben bé què hi feia. Era un gran dinar, amb més de 5.000 persones a taula. Vaig assistir a un acte que tenia totes les característiques de la bacanal romana amb els ex-combatents sobre la taula, ballant, cantant, cridant i trencant plats, gots i ampolles. No sé qui pagava, però sospito que anava a compte de l'Ajuntament de Barcelona, a compte de Mateu. Va ser deplorable, és clar. Però comprensible: la incertesa de tres anys de guerra s'havia convertit finalment en un espectacle sota les columnates del gran saló oval del Palau.

Alcohol: Llavors, tots teníem a Barcelona un estómac més aviat prim i una mica d'alcohol dolent produïa unes disbauxes monumentals i una satisfacció immediata. No hi havia més luxes: no es podia viatjar ni la tecnologia domèstica amb la TV aportava com ara grans novetats. El luxe i la satisfacció eren molt primaris.

Putes: Al Marfil, però sobretot a La Punalada, hi paraven Virgínia i les seves pupil·les. Jo l'havia vist lligant tràmits amb alguns industrials cotoners als sopars de La Puñalada. Era una senyora de mitjana edat, que vestia amb una gran discreció i que era una serena, perfecta funcionària. Un dia vaig fer referència a *La Vanguardia*, en una entrevista de Lluís Permanyer, a la personalitat de Virgínia i alguns nés d'aquests burgesos van deixar de saludar-me. País estrany...

ESCRITORS

Josep Pla i la pregunta moral: ¿com és que un home amb tanta qualitat, amb tanta sensibilitat davant la literatura i altres formes de l'art, podia haver passat tantes hores de la seva vida entre putes?

Pla i l'escriptor útil: Vaig poder gaudir durant 25 anys del Pla brillant, del

Pla de la gran època. Del Pla que havia tornat al Mas per recloure's com un monjo i elaborar la seva obra de reconstrucció literària d'un país perdut. Del Pla de Llofriu, un home amb cap càrrec de consciència per haver ajudat Franco, però sí amb la consciència que aquest país havia quedat arrasat.

A partir dels 70, l'edat pesava i se li van accentuar els trets del caràcter més àcids, més ingrats. Algunes persones de l'entorn en van abusar, el van utilitzar per distreure's. Ell n'era perfectament conscient. Em deia que els homes de cultura sempre havien servit per a això, per distreure els poderosos i accedir als palaus només per la porta de servei, per cobrar miserablement les seves obres d'art. Es considerava, sense pretensions i sense modèstia, un home d'aquesta mena.

Pla i la fi de les patums: Pla és l'últim gran personatge. En realitat correspon ja a una altra època. Els grans homes s'han acabat, s'han extingit com els mamuts. No és malenconiós. No és cap pretensió. ¿On són els grans homes? Joan Fuster va optar per la marginació i la mandra. Quan va acabar-se el franquisme va córrer l'espècie que els calaixos dels artistes, dels escriptors, eren plens a vessar. ¿Què va sortir dels calaixos? No voldria ferir ningú, però sembla que Josep M. Espinàs potser hauria de ser un gran home; que Sagarra és una cosa i "el nen" tota una altra; que Manolo Vázquez Montalbán, que tinc en gran estima i que és un home d'una extraordinària



La mort de Josep Pla simbolitza el final anunciat dels "grans homes".

ARXIU

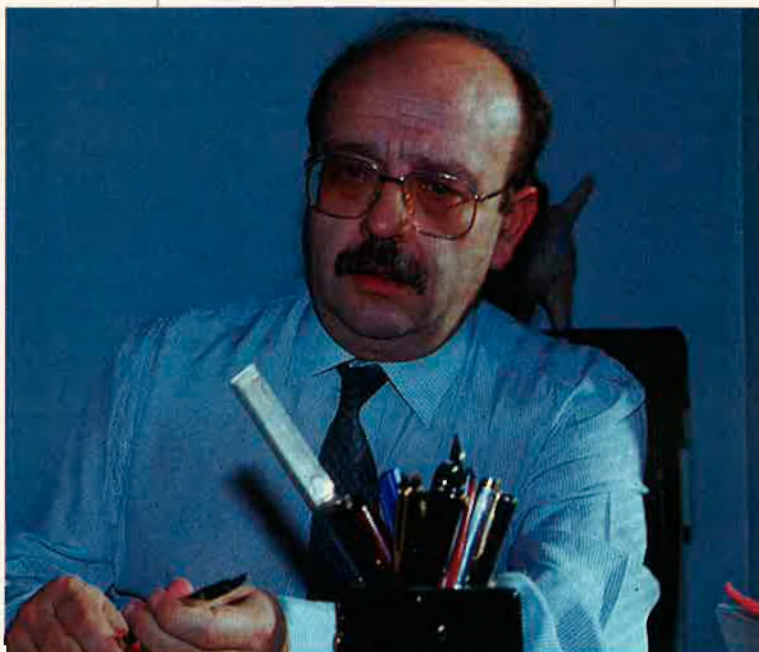
intel·ligència, està devorat pel cinisme.

POLÍTICS

Tarradellas i el somni possible: El que nosaltres havíem de fer, el que vam intentar fer, era convenir amb la monarquia espanyola la separació de Catalunya de la resta d'Espanya i arribar després a un pacte basat en la unió personal, en el pacte entre Catalunya i la monarquia mitjançant el vincle d'una mateixa forma d'estat. Això era el tarradellisme ja als anys cinquanta. Això mateix que ara sembla plantejar, d'una manera encara no explícita, el president Pujol en la seva actual estratègia política. Unió personal...? Tarradellisme dels anys cinquanta.

Tarradellas i Richelieu: Tarradellas havia llegit amb molta atenció la història de França. Em deia que jo era el *père Joseph*, el conseller que darrera la cortina inspirava la política del cardenal Richelieu. Però jo no era exactament el *père Joseph*. Ell sí que era Richelieu.

Tarradellas i la unitat: El president estava obsesionat per la idea de "fer la unitat", sense adonar-se



El cinisme, segons Ortínez, ha corsecat l'ànim intel·lectual de Manolo Vázquez Montalbán.

D UMBERT

CARTA DE JOAN FUSTER A MANUEL ORTÍNEZ

S., 12 -xj- 65

Benvolgut Manel:

M'imagino que deus estar divertint-te la mar, en el teu nou i elevadíssim càrrec. Quan dic "la mar" vull dir "molt", en grau superlatiu. Naturalment, jo no tinc ni idea de com funciona un Ministeri espanyol; però suposo que ja hi trobaràs cada dia mil ocasions de practicar la iniciativa o el sarcasme, segons l'humor o la necessitat del moment. I ho faràs amb èxit, n'estic segur.

Em sembla que aquesta mena d'exercici t'agrada.

Si és així, alabat sia Déu. Esperem que tot serà "a fi de bé", com hauria dit el senyor Maragall.

Sento una gran curiositat per saber quins comentaris ha suscitat el teu "ascens" entre la gent més o menys coneguda de Barcelona. L'última vegada que hi vaig venir encara no s'havia fet pública la notícia, ni vaig tenir l'oportunitat de parlar amb ningú. Potser hi ha hagut poques reaccions -positives o negatives, tant se val- dignes de ser tingudes en compte. Seria un mal símptoma, això: mal símptoma, és clar, pel que fa a la salut "civil" del país. En unes circumstàncies com les actuals, no hi ha res pitjor que la indiferència. Però fóra interessant de veure quines opinions has suggerit.

"Nosaltres" mateixos, en aquell sopar de les Set Portes, vam mostrar-nos més aviat freds, davant la perspectiva de la teva aventura madrilenya. Excepte En Maluquer, que és entusiasta per temperament, tots els altres comuns, sense excloure'n la teva dona, respiràvem un escepticisme silenciós i una mica desconcertat. Almenys, aquesta és la impressió que jo en vaig treure. És possible que hi influís el pessimisme provinent de la nostra conversa anterior, sobre els problemes editorials, tan lúgubre i decepcionada. De tota manera, sospito que, sense voler, en vam fer un gra massa.

Per això, després, parlant-ne amb En Maluquer, vaig proposar-me d'escriure't quatre ratlles per "animar-te". De fet, no crec que calgui "animar-te": ja t'he dit que dono per descomptat que estàs "divertint-te" molt. Tanmateix, també seria estúpid que hi hagués quedat flotant l'ombra d'un equívoc o d'un recel. Com és lògic, ningú dels allí presents no teníem dret ni autoritat per a oferir-te "vots de confiança" o "indulgències plenàries" polítiques. Tampoc no es tractava ni es tracta d'això. Simplement, calia descartar els "judicis" emfàtics i enfocar la qüestió des d'un angle realista. Des d'un angle "cínic", al capdavant. En el meu vocabulari, el mot "cínisme" no té cap sentit pejoratiu.

O sigui: a part l'anècdota personal, hi ha un problema "d'eficàcia", d'utilitat immediata, a un nivell o altre, de cara a la nostra societat, i això sí que mereix atenció i consideració. Els meus punts de partida -i d'arribada- no són els teus, i, per tant, a l'hora de valorar moltes coses, discreparíem profundament. Ara: opino que has fet ben fet, i que potser el paper que has de jugar avui, en les teves condicions concretes, no pot ser un altre.

M'hauria agradat dir-te tot això "de viva veu" perquè una conversa es presta a més matisacions que una carta. Tenia previst un viatge a Madrid aviat. Entre el 26 i el 27 d'aquest mes se celebrarà a Toledo una reunió d'intel·lectuals castellans i catalans -privada, sota els auspicis del Congrés per la Llibertat de la Cultura- i m'hi han convidat. Per desgràcia, la salut del meu pare, definitivament desmoronada, no em permet d'abandonar Sueca. Llàstima!

Molts records a la Maria Teresa. I abraçades.

Joan Fuster



CARTA DE MANUEL ORTÍNEZ A FREDERIC RAHOLA

Dimarts, sis de setembre 1977

Estimat Frederic,

Em crec amb l'obligació de comunicar-te algunes reflexions personal en relació amb la formació del Consell de la Generalitat, en tant que amic teu i del President, i membre del grup d'amics que, encapçalat per tu mateix, varem dedicar els nostres esforços físics, morals i econòmics per a aconseguir el restabliment de la Generalitat i el retorn del President.

Quedi ben entès que son reflexions personals, precisament de qui, com jo mateix, no he demanat cap càrrec ni tan sols l'agraïment de ningú.

1. Crec que el Consell que s'ha format no satisfarà al grup d'amics de qui parlo.

Es un consell fet pels partits polítics, amb una visió, únicament interessada, de preponderància de cada ú i de persones, algunes d'elles sense qualificació pel càrrec designat i sense relleu polític especial. Per arribar a aquesta conclusió no s'havia d'esperar tant a fer-ho. Com tu saps bé, ja fa setmanes que varem fer un projecte semblant amb la diferència de que aleshores podien haver-se escollit persones i ara no.

2. L'intervenció del President en els nomenaments no es nota gens, si no es en no posar a Marta Marta i aparèixer Pere Pi i Sunyer com a conseqüència.

3. S'han menyspreat persones qualificades com Sureda, Bricall, Bonet i d'altres. A unes se'ls oferí una conselleria que acceptaren i finalment se'ls deixa substituir per altres desconeguts i incalificats.

4. L'organisme consultiu ha estat marginat incomprensiblement.

5. En resum, s'ha fet polítiques de partidets i de capelletes, oblidant fidelitats, esforços desinteressats, i persones de capacitat tècnica demostrada. S'ha tornat a la vella política dels anys 30, que no és pot dir que fos modèlica i de bon resultat.

6. El paper del president (la premsa ja ho intueix) ha quedat minimitzat. Em temo que Madrid se n'ha donat ja compte.

Es inútil intentar disfrassar-ho. Molts, estic segur, hem quedat decepcionats. "No es eso, no es eso" com digué Ortega, lo que volíem.

Volíem que el president exercís, que es tinguessin en compte capacitat, història, lleialtat i fidelitats.

Sento molt constatar que a part de tu mateix i (oh!) Sentís, no hi ha tarradellistes en el Consell.

Pitjor, només hi ha antitaradellistes furiosos fins fa unes hores.

L'imatge del President templant, moderant, manant, s'esfuma. Ens queda un president condicionat pels petits, grups i grupets, sense la força. L'imatge personal que el país volia, -un pastor-, crec que en surt molt erosionada.

Les primeres reaccions del carrer son poc encoratjadores. En confiança, la gent (el taxista) entreveu que es farà la política del passat llunyà.

Crec que els companys del Consultiu deuen compartir íntimament el que et dic jo ara, encara que potser no s'atreveixin a dir-ho.

Perdona Frederic l'expansió. No tinc inconvenient en que transmetis lo que et dic en aquesta carta, primera reacció, no de despit, perquè ben bé saps que no pretenia res personal, però sí de decepció perquè esperava i volia més per Catalunya. Volia altura, qualitat humana i fidelitat al President i del President.

Rep, amb l'amistat de sempre, una forta abraçada.

Manuel Ortínez



P.D. Vull aclarir que la meua absència el diumenge i dilluns fou perquè ja preveia les coses i no volia interferir, i per que d'altra banda, *en lo professional els compromisos són seriosos*, i jo no devia ni podia faltar, sino era per força major, a una cita acceptada. I no per diners. (de vegades em cansa sentir parlar de diners, referint-se a mi, que crec haver demostrat sempre i abundantment la meua generositat i inclús menyspreu pels interessos materials).

que ja la tenia. Ell representava la unitat. Actuar altrament va portar-lo a ser presoner d'un govern d'unitat.

Tarradellas i el populisme: En la més pura línia populista, estava obsessionat per la possibilitat que algú li fes ombra i li restés popularitat. El fascinava el *bain de foule*, que definia així mateix, en francès. Si esclatava entre la gernació algun crit favorable a la seva persona, se li il·luminava la cara. Si aconseguia l'ideal de tot líder populista, consistent en el fet que una mare li acostés el seu fill perquè el besés, era l'home més feliç del món.

Tarradellas i l'autofinançament: L'Operació Retorn em va costar uns llargs milions de pessetes de la meua economia particular. Puc assegurar que ho vaig fer de bon grat, però alhora em sobtava que

tut d'Autonomia de Catalunya és modèlic. És pitjor que el basc i no presenta cap diferència notable en relació amb els altres.

ENEMIGS

Josep Benet i la calúnnia: Jo entenc les raons perfectament humanes de la seva calumniosa violència. Davant la inevitable absència d'estadística democràtica durant els anys del franquisme, el senyor Benet va arribar a creure que tots els fills polítics, culturals, socials de Catalunya passaven per ell. La dolorosa veritat, evidentment, era una altra.

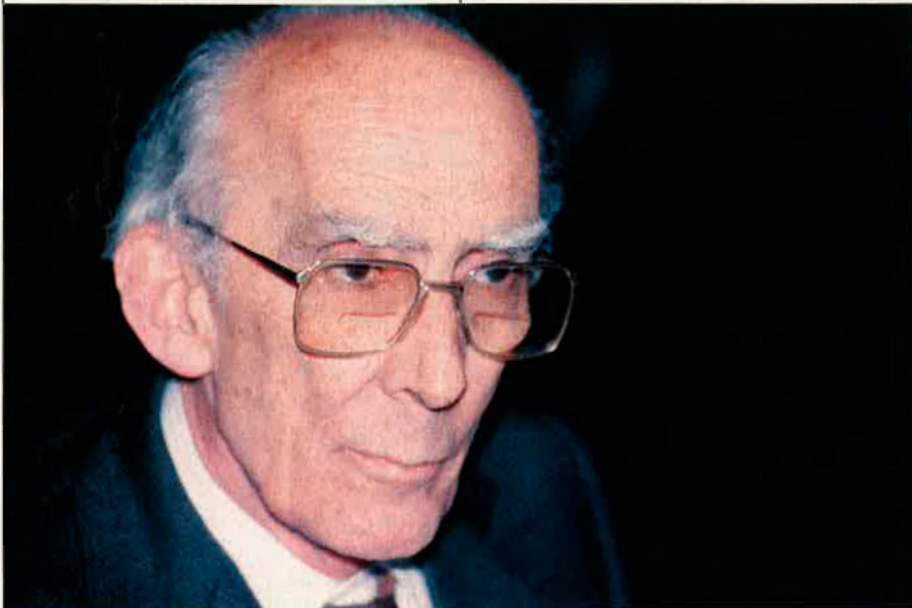
Josep Benet i la política Si el senyor Benet hagués tastat mínimament la política comprendria que els polítics tenen com a primer instrument de treball el que ben

L'esquerra catalana deu als seus errors –i no al retorn del president Tarradellas– el seu paper secundari en l'escenari polític. He mantingut per temperament i per convenció política un distanciament notable dels partits tradicionals. Van semblar-me, ara i a la transició, escassament dotats. I si el president Tarradellas i tots nosaltres haguéssim tingut deu anys menys, aquest distanciament hauria acabat probablement amb la creació d'un partit nou, d'un partit tarradellista.

Josep Benet i la delació: Al llibre del senyor Benet –i aquesta n'és la primera– sura com el cap d'una serp la paraula: "delació". (...) Però l'aparició de la paraula "delator" té un abast més ampli: em consta que Benet, des del seu càrrec com a director del Centre d'Història Contemporània de la Generalitat de Catalunya, va encaminar-se a la investigació de les presumptes responsabilitats de Josep Tarradellas en la detenció del President Companys per agents de la Gestapo. Em consta que es van fer viatges a Suïssa per consultar els antics arxius de la policia política alemanya. I em consta que no van trobar-hi, evidentment, res. Del rastre d'aquest intent –ben miserable– n'ha quedat, bruta, la paraula.



Tarradellas. ARXIU



Ortíz no perdona a Josep Benet la utilització del seu càrrec institucional per atacar la figura política del president Tarradellas.

ARXIU

els neòfits del tarradellisme i els nous actors de la situació ho capitalitzessin tot, llevat de les despeses. Devien pensar que el president havia viscut sempre de l'aire del cel.

Tarradellas i l'Estatut: En conèixer el 1979 el contingut de l'Estatut negociat eufòricament pels parlamentaris catalans a Madrid, Sureda, Bricall i jo vam proposar al president que es pronunciés contra la insuficiència i la inoperància evident del text. Li demanàvem d'encapçalar un nou partit tarradellista, la seva pròpia llista electoral, amb la certesa d'un notable resultat a les urnes per tal de millorar l'Estatut i poder organitzar una Administració catalana moderna. El resultat de la proposta va ser nul.

(...) Ningú no pretindrà avui que l'Esta-

ingènuament el públic anomena la falsestat. És a dir, l'obligació de posar-se freqüentment en el lloc del seu interlocutor hipotètic. La política és el pacte i això és el que la diferencia, per exemple, de la religió i d'altres essencialismes. Jo sé que el senyor Benet té una gran dificultat a comprendre aquesta diferència entre política i religió, però, és clar, això no l'autoritza a escriure llibres. És perceptible que el senyor Benet no ha sentit parlar mai del "principi de realitat", aquesta contundència factual que obliga les idees a no flotar en el llimb dels bons propòsits. El principi de realitat és el que dicta l'evolució dels polítics, el que determina la seva grandesa. Un polític que no actuï al compàs d'aquest principi acaba flotent als llimbs.

Josep Benet i les culpes de la transició:

TRES AFORISMES...

Exhibicionisme: Alguns es vanten d'haver estat a tots els balcons de la història catalana contemporània.

Sentimentalisme: El costum és que els catalans acaben sempre emocionats.

Quietisme: En la vida política d'aquest país passen les coses més inversemblants, i alhora no passa mai res.

...I UNA SENTÈNCIA FINAL

Manuel Ortíz i el seu país: Pla tenia una idea general sobre els catalans que aplicava amb perseverància. La idea era molt simple: "No cal perdre el temps, no cal amoïnar-se, no tenim cap valor, aquí no hi ha ningú que sàpiga parlar, que tingui res a dir que valgui la pena". Haig de dir que la vida no m'ha donat ocasió de rectificar el vell mestre.

Recopilat per Oriol Malló